

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-074-2-42>

## **ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРИСЯГИ В УКРАЇНІ**

**Яфонкіна І. П.**

*кандидат політичних наук,  
викладач*

*Ірпінського державного коледжу економіки та права  
м. Ірпінь, Київська область, Україна*

**Яфонкін А. О.**

*кандидат юридичних наук, доцент,  
доцент кафедри військової підготовки*

*Університету державної фіскальної служби України  
м. Ірпінь, Київська область, Україна*

**Шевчук В. А.**

*кандидат юридичних наук, доцент,  
завідувач кафедри військової підготовки*

*Університету державної фіскальної служби України  
м. Ірпінь, Київська область, Україна*

В сучасних умовах турбулентного падіння України у всіх сферах суспільного життя, наростаючої хвилі кризових явищ, подальшого економічного падіння, масового незадоволення громадянами держави різким падінням рівня свого життя та багатьма іншими обставинами, непрофесіоналізму влади, недотримання присяги особами, які за законодавством її складають, відіграє важливіше значення для подальшого існування держави.

Зважаючи на те, слід більш детально розглянути питання про притягнення до юридичної відповідальності осіб за порушення Присяги, яку вони складають під час вступу на відповідну посаду.

Слід зазначити, що **присяга – документ юридичної сили. Складання присяги – це офіційне публічне зобов'язання, що приймається з нагоди отримання певних особливо відповідальних обов'язків або вступу в особливий соціальний стан [1].** Вона має правову природу одностороннього, індивідуального, публічно-правового характеру, законодавчого зобов'язання. **Тексти присяги затверджені відповідними нормативно-правовими актами.** Порушення присяги має нести за собою різні види юридичної відповідальності.

Відомо, що згідно з вимогами законодавства і традиціями, присягу в Україні складають, зокрема: Президент України, народні депутати України, судді, члени Вищої ради юстиції, державні службовці, посадові особи місцевого самоврядування, адвокати, нотаріуси, особи начальницького складу Національного антикорупційного бюро України, прокурори, поліцейські, службовці Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, службовці цивільного захисту, лікарі, військовослужбовці, члени Центральної, територіальної та дільничної виборчих комісій, члена Кабінету Міністрів України, члени дипломатичної служби, Уповноважений Верховної ради України з прав людини; судді Конституційного суду, олімпійці, пластуни та інші. До інших видів присяги, належать присяги, які складають учасники судових процесів: свідки, перекладачі та експерти.

Складення присяги дає можливість особі усвідомити повною мірою відповідальність, яку вона бере на себе, оцінити, чи здатна вона впоратися з поставленим завданням і зрозуміти, що прийняте одного разу рішення стане визначальним і найбільш значущим протягом усього її життя [1].

Присяга вважається складеною, якщо вона закріплена підписом особи, яка її склала. Документ про складання Присяги зберігається за місцем служби або в архіві.

Проведений аналіз текстів присяги свідчує, що майже усі вищевказані категорії присягають бути відданим Українському народові, зобов'язуються усіма своїми діями боронити суверенітет і незалежність України, дбати про благо Вітчизни і добробут Українського народу, дотримуватися Конституції та законів України, втілювати їх в життя, поважати та охороняти права, свободи і законні інтереси людини і громадянина, виконувати свої обов'язки в інтересах усіх співвітчизників.

Однак, за результатами аналізу діяльності окремих осіб, складається враження, що багато з них не усвідомлює значення слів «бути вірним і відданим народові України», «дотримуватися Конституції України та законів України», «сумлінно виконувати свої посадові обов'язки», «боронити суверенітет і незалежність України», «поважати та охороняти права, свободи і законні інтереси людини і громадянина». Тому, на нашу думку, нерозуміння покладених на них функцій та обов'язків, низька кваліфікація внаслідок відсутності досвіду або спеціальних знань, відсутність достатнього рівня моральних якостей або використання посади за період перебування на ній в особистих інтересах, приводить до порушення її вимог.

Окремо слід констатувати, що в текстах присяги багатьох категорій немає слів про відповідальність за порушення Присяги що, на нашу думку, є суттєвим недоліком вітчизняної законотворчості. Це спонукає

їх до безвідповідального відношення до виконання своїх обов'язків, а відсутність покарання штовхає на всездозволеність.

Узагальнення судової практики про притягнення до відповідальності за порушення присяги свідчить, на нашу думку, про захист «честі мундира» внаслідок їх «м'яких» вироків.

Слід зазначити, що пріоритетною інстанцією, перед якою особи, які складають Присягу є Український народ. Враховуючи це, вони мають нести повну юридичну відповідальність за «зраду» українського народу, яка полягає в падінні рівня його життя, обмеженні прав і свобод, несправедливого судочинства до різних верств населення, обмеження доступу до якісного медичного обслуговування, освіти та інше.

Порівнюючи, наприклад, Військову Присягу часів Радянського Союзу та незалежної України хочу довести різницю текстів відносно ставлення до відповідальності за її дотримання.

Так, у тексті присяги військовослужбовців часів Радянського Союзу зазначено: «...Если же я нарушу эту мою торжественную присягу, то пусть меня постигнет суровая кара советского закона, всеобщая ненависть и презрение трудящихся»[2].

В тексті присяги військовослужбовців Збройних Сил України, який був затверджений Постановою Верховної Ради України 6 грудня 1991 року, зазначено: «Я, (прізвище, ім'я та по батькові), вступаю на військову службу і урочисто клянусь Українському народові завжди бути йому вірним і відданим, обороняти Україну, захищати її суверенітет, територіальну цілісність і недоторканість, сумлінно і чесно виконувати військовий обов'язок, накази командирів, неухильно дотримуватись Конституції і законів України, зберігати державну таємницю.

Присягаю виконувати свої обов'язки в інтересах співвітчизників.

Присягаю ніколи не зрадити Українському народові![3].

Щодо відповідальності за порушення Військової присяги у тексті Присяги не сказано ані слова. Так само й у текстах присяги (клятви) інших категорій осіб, які складають присягу.

На нашу думку, вкрай важливим є необхідність внесення в текст Присяги військовослужбовців Збройних Сил України, Національної гвардії, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби України та Національної поліції речення «Клянусь ніколи не застосовувати зброю проти народу та законно обраних ними органів влади». Це буде гарантією для військовослужбовців не бути притягненими вищими посадовими особами держави для вирішення внутрішніх проблем в країні.

За результатами діяльності окремих осіб, які склали присягу складається враження, що не всі вони усвідомлюють значення слів «бути

вірним і відданим народові України», «дотримуватися Конституції України та законів України», «сумлінно виконувати свої посадові обов'язки» та інші речення тексту Присяги.

Ознаками порушення Присяги є:

– скоєння проступку (вчинку) проти інтересів служби, який суперечить покладеним на нього обов'язкам;

– порушення як правових, так і етичних (моральних) засад проходження публічної служби;

– підрив довіри до нього як до носія влади, що призводить до пониження авторитету державного органу та унеможливує подальше виконання ним своїх обов'язків [4].

Сумнівним є теза, що припинення державної служби за порушення Присяги має застосовуватися за конкретні надзвичайно тяжкі проступки, як за фактом їх вчинення, так і за наслідками, до яких вони призводять [5]. За такі діяння, на нашу думку, наслідками для такої особи (осіб) мають бути тільки притягнення до суворої кримінальної відповідальності.

Отже, припинення державної служби з подальшим притягненням до відповідної юридичної відповідальності за порушення Присяги має бути невідворотною для державного службовця, який вчинив діяння під час перебування на посаді.

### Література:

1. Маськовіта М. М. Теоретико-правовий аналіз поняття «Присяга» / М. М. Маськовіта // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки: збірник наукових праць. – 2015. – № 825. – С. 167-171.

2. Пусть меня постигнет суровая кара, всеобщая ненависть и презренье. Коммерсантъ. 21 января 2021: URL: <https://www.kommersant.ru/doc/321876>.

3. Про текст Військової присяги: Постанова Верховної Ради України/ *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. – 1992. – № 3. – Ст. 13

4. Поліщук В. Остання практика Верховного Суду з питань звільнення державних службовців за порушення Присяги /В. Поліщук. URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/ostannya-praktyka-verhovnogo-sudu-z-rytan-zvilnennya-derzhavnyh-sluzhbovtsiv-za-porushennya-prysyagy/>.

5. Верховний суд України роз'яснив, коли державного службовця можуть звільнити за порушення Присяги. URL: [https://zib.com.ua/ua/40950-vsu\\_rozyasniv\\_koli\\_derzhsluzhbovcya\\_mozhut\\_zvilniti\\_zaporus.html](https://zib.com.ua/ua/40950-vsu_rozyasniv_koli_derzhsluzhbovcya_mozhut_zvilniti_zaporus.html).